

interview Helen Macdonald

‘Door vogels te bestuderen ging ik ook mensen begrijpen’

In *De H is van havik* verklaarde Helen Macdonald haar liefde aan een roofvogel. In haar nieuwe, geëngageerde bundel *Schemervluchten* richt ze haar lens op mens en dier. ‘Wetenschappelijke kennis doet de magie van de natuur niet teniet, ze vergroot ze.’

Kathy Mathys

‘**M**ensen zeggen dat ik het overenthousiaste karakter van een labrador heb’, lacht Helen Macdonald wanneer ze op mijn scherm verschijnt. ‘Ik mag dan wel schrijven over droevige dingen, in het echt ben ik meestal vrolijk.’ Ze praat vol vuur over de onderwerpen die haar na aan het hart liggen: vogels, oerbossen, zonsverduisteringen. Bij ons is ze bekend van *De H is van havik*, het boek dat ze schreef na de dood van haar vader. In de hoop haar verdriet te kunnen kanaliseren begon Macdonald, die als kind al verzot was op roofvogels, een havik af te richten. In *De H is van havik* combineerde ze memoir met natuurgeschiedenis, wetenschap en biografie.

Macdonalds havik is al een tijd geleden overleden en ook het huis dat de schrijfster en haar vogel deelden, is uit beeld verdwenen. Sinds twee jaar woont ze in een dorpje in Suffolk. Op de dag dat we elkaar spreken, heeft de dood opnieuw zijn intrede gedaan: de schrijfster rouwt om haar papegaai. ‘Ik heb me te pletter gehuild. Achttien jaar deelden we lief en leed. We hadden een eigen taal, een mengvorm van mensen- en vogeltaal’, zegt ze.

Verdriet en liefde vormen de rode draad in het werk van Macdonald. ‘Verdriet zou je kunnen omschrijven als de liefde die ontstaat op het moment dat het object van de liefde is verdwenen.’ In haar nieuwste boek, de essaybundel *Schemervluchten*, verklaart de schrijfster de liefde aan, onder meer, een bloemenweide uit haar kindertijd en aan de gierzwaluw, een vogelsoort die na verlaten van het nest jarenlang in de lucht blijft zonder te landen. En dan verlies. Als natuurschrijver kan je dezer dagen niet om dat thema heen, vindt Macdonald. Door de klimaatverandering zitten we midden in een trage apocalyps, schrijft ze.

De thema's in haar essays zijn divers, toch zijn er parallellen met haar vorige boeken: ‘In beide speelt mijn kindertijd een sleutelrol en laat ik zien hoe ik mijn ideeën over de natuur heb gevormd. Een belangrijk thema is de relatie tussen mens en natuur, de manier waarop we de natuur gebruiken als spiegel of als canvas waarop we ideeën projecteren.’

Over Marsonderzoeker Nathalie Cabrol schrijft u ‘Onderzoek vergroot haar verbeeldingskracht’. Geldt dat ook voor u?

‘Zeker. Ik verlies mijn geduld wanneer ik lees dat wetenschappelijke kennis de magie van de natuur teniet doet. Van tal van natuurfenomenen was de magie me net ontgaan als ik die wetenschappelijke kennis niet had. Ik werkte vroeger als wetenschapshistoricus aan de universiteit van Cambridge en dat bepaalt nog steeds hoe ik tegen de dingen aankijk. Ik ben dol op onderzoek en analyse. Wanneer ik iets aan het verkennen ben, voel ik me vrij als een dolfijn in de oceaan.’

‘Een bezoek aan de natuur is geen onschuldig gegeven, klasse speelt altijd mee. Daarom laat ik zien hoe je troost kan vinden in de natuur, gewoon op je balkon of op de hoek van de straat. Wanneer je duiven ziet, of spinnen, probeer je dan in te beelden hoe het leven is voor hen’

Toch schrijft u in ‘Hert in de koplampen’ over uw weerzin om meer te weten te komen over herten.

‘Ik zag herten als verschijningen uit oude legendes. Dat beeld wilde ik niet kapotmaken. Nu weet ik dat kennis en mystiek naast elkaar kunnen bestaan. Ik denk dat *Schemervluchten* twee gedachten in zich draagt. De eerste: we moeten meer te weten komen over de natuur en over de manier waarop we ons verhouden tot de natuur. De tweede: de natuur kan ons emotionele en spirituele troost brengen.’

Die spirituele troost doet denken aan de stapels natuurboeken die tegenwoordig verschijnen met het woord ‘les’ of ‘leren’ in de titel. Wat vindt u van dat soort publicaties?

‘Het idee dat we troost en genezing vinden in de natuur is eeuwenoud en wetenschappelijk coherent. Toch heb ik problemen met die gedachte omdat ze de mens centraal stelt. Het draait om onze troost, onze genezing, niet om plant of dier. Het is nochtans essentieel om te begrijpen dat de wereld nooit van ons is geweest, hoewel we ons gedragen alsof dat zo is.’

‘Verder vind ik het belangrijk om te weten dat niet iedereen troost kan vinden in het groen. Tijdens de eerste lockdown had iedereen in Groot-Brittannië het over de troost van de natuur. Vertel dat maar eens aan iemand die in een krappe flat woont tussen het beton. Een bezoek aan de natuur is geen onschuldig gegeven, klasse speelt altijd mee op de achtergrond. Daarom vind ik het zo belangrijk om in mijn boek manieren te laten zien waarop je troost kan vinden in de natuur zonder dat je ver hoeft te reizen, gewoon op je balkon of op de hoek van de straat. Wanneer je duiven ziet, of spinnen, probeer je dan eens in te beelden hoe het leven voor hen is.’

Is het mogelijk om dieren echt te ontmoeten, met de nodige empathie?

‘Toen ik een kind was, geloofde ik dat iedereen op me leek en hetzelfde dacht als ik. Volgens mij geloven veel kinderen dat. Door ouder te worden, ging ik inzien dat daar niets van klopt. De diversiteit is juist mooi. Ik trek die gedachte in het boek door naar dieren. Wanneer we beseffen dat dieren anders zijn en een heel andere wereld bevolken – ook al delen we dezelfde ruimte – kunnen we een betekenisvolle ontmoeting hebben. Toen ik mijn havik africhtte, dacht ik in het begin dat ik in haar wereld kon verdwijnen. Het besef dat ze tot een ander universum behoorde, een dat voor mij ondoordringbaar was, verdiepte onze band. Mabel leerde me veel over respect voor andersoortige geesten. Door vogels te bestuderen, ging ik ook mensen beter begrijpen.’

In hoeverre heeft uw kindertijd u gevormd als natuur-schrijver?

‘De belangrijkste gebeurtenis uit mijn kindertijd vond al plaats bij mijn geboorte. Ik had een tweelingbroer en die is gestorven tijdens de bevalling. Ik ben veel te vroeg geboren en mijn leven heeft lang aan een zijden